

НАРОДНА БАНКА

СРБИЈЕ

Актуелна питања

Радован Јелашић – гувернер Народне банке Србије

Београд, 22. април 2009. године

Садржај

- Стабилност цена
- Кретање курса
- Нове мере НБС
- Независност централне банке
- Штедња у НБС

Монетарни одбор НБС је на данашњој седници одлучио да референтну стопу смањи са 15% на 14%

“До новог снижења референтне стопе може доћи само ако фискална политика у наредном периоду буде рестриктивнија и ако држава не одступи од планираног повећања регулисаних цена.” (из *Извештаја о инфлацији – фебруар 2009*)

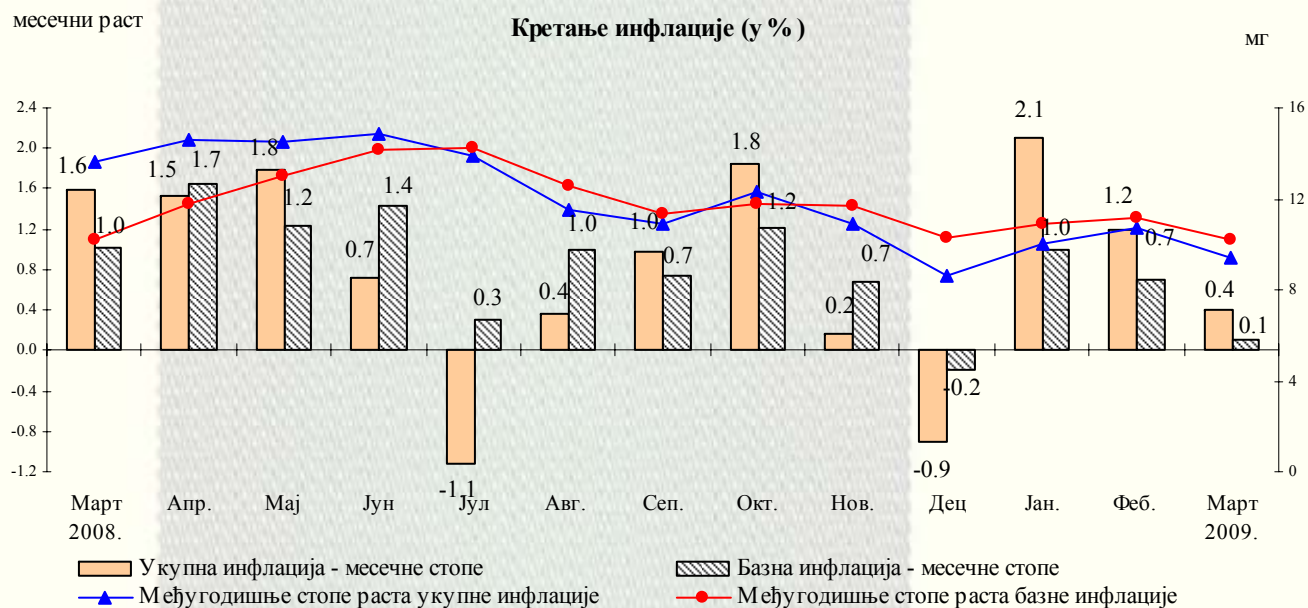
Инфлаторно делују:

- отварање депресијацијског јаза реалног девизног курса;
- раст цене нафте на светском тржишту;
- повећање акциза на деривате и додатни порез на услуге мобилне телефоније.

Дезинфлаторно делују:

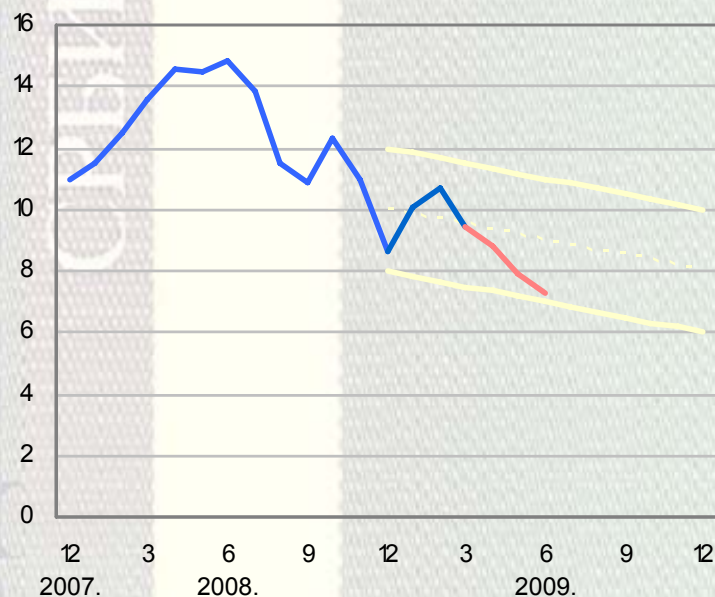
- мере фискалне политике усмерене на смањење јавне потрошње;
- пад агрегатне тражње (успорена кредитна активност, нижи раст зарада, замрзавање пензија...);
- пад економске активности;
- смањење инфлаторних очекивања;
- одлагање поскупљења електричне енергије;
- стабилизација девизног курса.

Успоравање инфлације у марту је резултат и нижег раста регулисаних цена и ниже базне инфлације

- Потрошачке цене су у марту оствариле раст од 0,4% (9,4% мг.).
- Основни разлози успоравања инфлације су изостанак раста регулисаних цена, који је у прва два месеца опредељивао кретање укупне инфлације, као и чињеница да су се ефекти депресијације динара на раст цена у највећој мери већ исцрпли.

Кретање инфлације у другом тромесечју ће бити ближе доњој граници

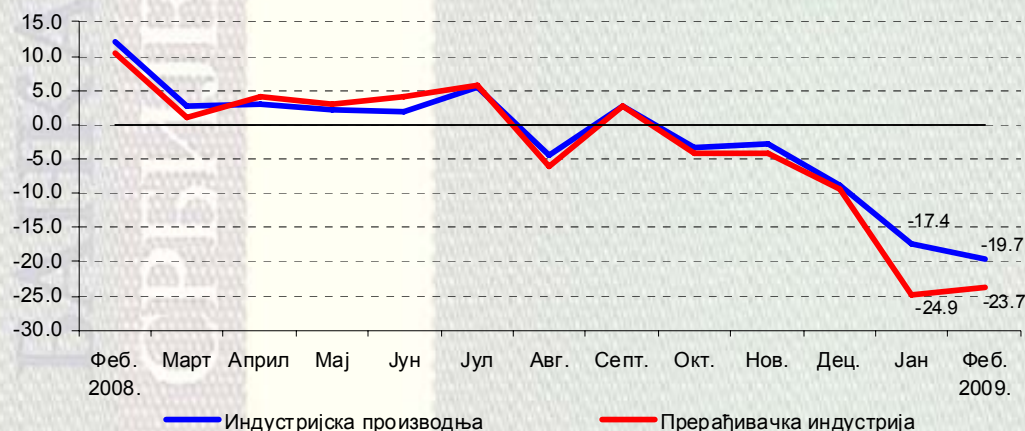

- У другом тромесечју инфлација ће се кретати ближе доњој граници циљаног распона.
- Према нашим проценама, раст потрошачких цена ће износити око 2,0% (7,3% мг.).
- Допринос регулисаних цена је око 0,8%, и то:
 - лекова 0,3% (раст од 11,6%);
 - нафтних деривата 0,3% (раст од 9,0% - укључено повећање акциза);
 - комунално-стамбених услуга 0,1% (раст 3%).

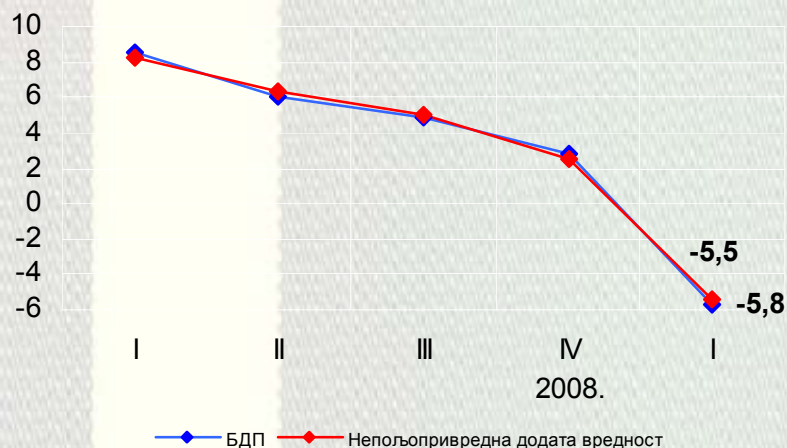
- Иако је инфлациони коридор, усаглашен с ММФ-ом, за крај 2009. на вишем нивоу ($10 \pm 2\%$), све је извесније да ће се инфлација наћи у границама циљаног распона који је утврдила НБС ($8 \pm 2\%$).

Међугодишњи пад индустријске производње се наставља и у фебруару

Кретање индустријске производње
(међугодишњи раст, у %)

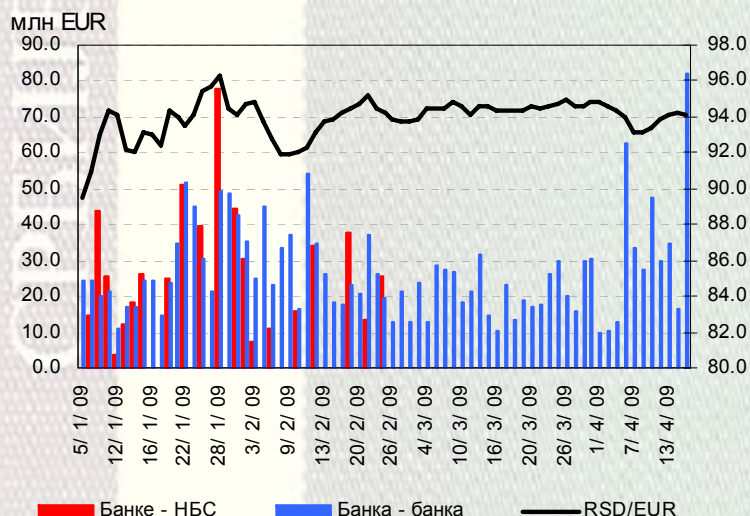
Раст индикатора економске активности
(међугодишње стопе раста)

- Међугодишњи пад индустријске производње (19,7% мг.) и прерађивачке индустрије (23,7% мг.) је настављен и у фебруару;
- Основни узроци пада економске активности су пад домаће и светске тражње, као и ликвидности домаће привреде;
- Од почетка године број предузећа у блокади је порастао за 4,8%;
- Процена НБС је да је у првом тромесечју економска активност у знатном паду - 5 до 7%;
- Пад економске активности у 2009. ће вероватно бити и већи од очекиваних 2% ако изостане повлачење пројектних зајмова од МФИ у износу од једне млрд EUR.

Девизно тржиште се стабилизовало без интервенција НБС

Промет на МДТ-у и курс

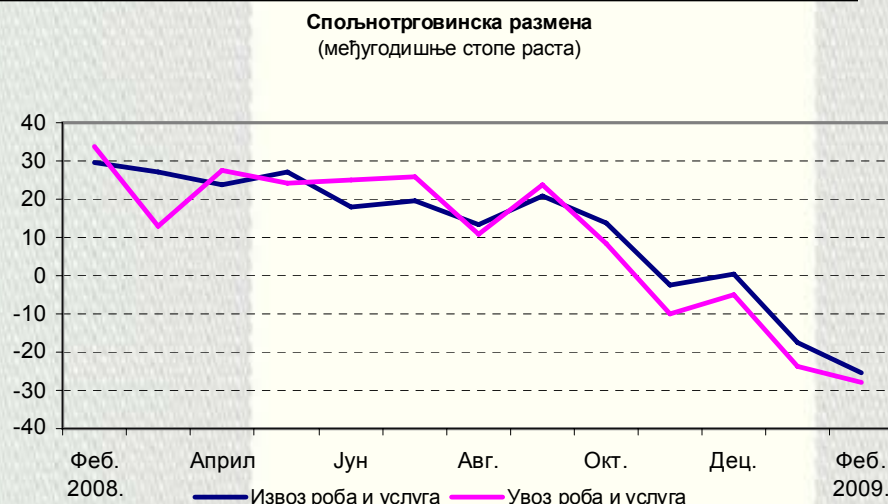
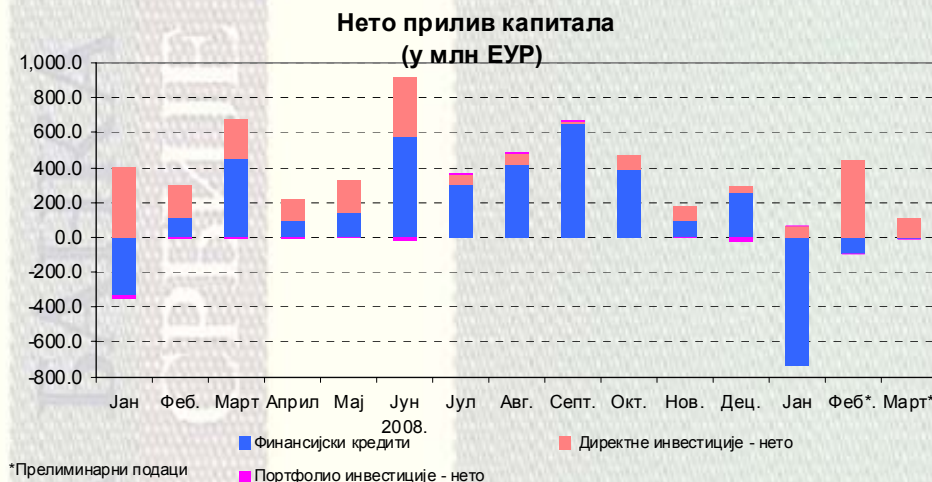
Нето прилив/ одлив нове девизне штедње

И поред повлачења девизне штедње грађана (у марту и априлу око 55 млн ЕУР) и раздуживања предузећа према иностранству, притисак на девизну ликвидност банака је био мањи због:

- значајног нето откупа девиза банака од овлашћених мењача (у марту 203,9 млн и у првој половини априла око 145 млн ЕУР);
- банке су по први пут у марту биле нето купци девиза од физичких лица (3,5 млн ЕУР), а иста тенденција је настављена и током априла (1,4 млн ЕУР до 15. априла);
- током марта банке су повећале нето краткорочно задуживање у иностранству.

Платнобилансна кретања су и даље неповољна

- У јануару је нето прилив СДИ износио 62,5 млн EUR, у фебруару око 452 млн (од чега НИС 400 млн), а у марту, према прелиминарним подацима, око 110 млн EUR;
- Током јануара предузећа су се у последњих неколико година по први пут нето раздуживала (60 млн EUR), у фебруару су успела да рефинансирају своје обавезе (нето задужење око 26 млн EUR), а у марту су се поново нето раздуживала (око 110 млн EUR);
- Од почетка године банке су се у марту по први пут, према прелиминарним подацима, поново задуживале у иностранству - око 113 млн EUR;
- У фебруару у односу на јануар додатно погоршање извоза (пад 24% мг., у јануару 18%), али и смањење увоза (пад 27% мг., у јануару 24%) резултирали су падом спољнотрговинског, као и текућег дефицита (пад од 30% мг. и 32% мг., респективно).

НБС учесницима “Бечке иницијативе” нуди посебне мере подршке финансијској стабилности (1/2)

Монетарне мере (само за потписнике FSSP!)*:

- Краткорочни динарски кредит за одржавање ликвидности банака (до једне године):
 - на основу заложених краткорочних ХоВ НБС и РС, дугорочних ХоВ РС (динарске и девизне ХоВ), залогe девиза, портфеља хипотекарних кредита,
 - рочност до годину дана,
 - каматна стопа најмање у висини референтне стопе НБС + 2,00%;
- Своп куповина и продаја девиза између НБС и пословних банака ради обезбеђења девизне/динарске ликвидности:
 - у току је дефинисање рочности (две недеље или један дан, каматна стопа на RSD или EUR);
- Олакшица у погледу обавезне резерве банака – нова задужења у иностранству не подлежу обавезној резерви до краја 2010.

* FSSP (*Financial Sector Stability Program*) - Програм стабилности финансијског сектора.

НБС учесницима “Бечке иницијативе” нуди посебне мере подршке финансијској стабилности (2/2)

Мере супервизије:

- Могућност укључивања субординираних обавеза у регулаторни капитал до висине 75% основног капитала (тренутно 50%);
- Показатељ девизног ризика се повећава са 10% на 20%;
- Утврђивање доцње у наплати потраживања према новоуговореном датуму доспећа за:
 - кредите којима је рок отплате продужен за најмање 12 месеци или најмање 20% преосталог рока отплате,
 - кредите којима су услови отплате измењени тако да је месечна рата смањена за најмање 20%.

(Ова могућност се односи на дужнике чија је кредитна способност задовољавајућа и који у измиривању обавеза не касне дуже од 60 дана.)

Независност НБС је недвосмислено загарантована Уставом

Устав Републике Србије, члан 95.

*Народна банка Србије је централна банка Републике Србије, **самостална је** и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара.*

Народном банком Србије руководи гувернер, кога бира Народна скупштина.

О Народној банци Србије доноси се закон.

Закон о НБС експлицитно наводи:

Члан 2. став 3.

Народна банка Србије, у обављању својих функција, неће примати нити тражити упутства од државних органа и других лица.

Члан 3. став 3.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остварење свог основног циља, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Члан 73.

Имовину Републике Србије коју користи Народна банка Србије чине динарски и девизни краткорочни и дугорочни пласмани, девизна средства, хартије од вредности, остала актива и имовинска права у поседу Народне банке Србије, покретне и непокретне ствари и новчана средства на жиро-рачуну Народне банке Србије.

Имовина из става 1. овог члана користи се за пословање Народне банке Србије.

Члан 77. став 4.

Преостали износ вишка прихода над расходима, умањен за износ нереализованих прихода, а после издвајања за посебне резерве, чини приход буџета Републике Србије.

Самосталност централне банке није апстрактна категорија

1. **Функционална независност** – примарни циљ сваке централне банке недвосмислено утврђен законом; централној банци се, независно од било ког другог органа и институције, утврђује такав положај и такви инструменти да може постићи тај циљ;
2. **Институционална независност** – забрана централним банкама да траже или примају упутства од других институција и органа, док је њима забрањено да врше утицај на чланове органа централних банака;
3. **Персонална независност** – сталност и минимална дужина мандата, право на судску заштиту, онемогућавање произвољног разрешења;
4. **Финансијска независност** – самостално располагање финансијским средствима адекватним за вршење функције.

Зашто Народна банка Србије не би требало да буде укључена у “лекс специјалис” предложен у вези са зарадама

- Противуставност – НБС је самостална институција;
- Произвољност – Влада у Предлог закона укључује институције које нису у њеној надлежности (нпр. НБС), а искључује оне које јесу;
- Незаконитост – Влада преко додатног пореза узима од НБС средства ван оквира прописаног Законом о НБС;
- Злоупотреба – Влада своје право предлагања закона користи да наруши независност других институција чија је независност загарантована Уставом!

НБС је дала свој предлог као алтернативно решење овом неуставном акту

- Савет Народне банке Србије – једини задужен да одреди плату гувернера, вицегувернера и генералног секретара – упутио је 14. априла допис премијеру и Министарству финансија, уз који је прослеђен Закључак Савета који се односи на “лекс специјалис” и у коме је:
 - истакнута подршка независности НБС;
 - тражено искључење НБС из Предлога закона;
 - наведено да ће Савет покренути поступак за одговарајуће смањивање зарада које су у надлежности Савета, као и да ће препоручити руководству НБС одговарајуће смањење примања осталих запослених у НБС.

И даље постоји спремност да се смање зараде руководства

- Постоји моја спремност да предложим да се зараде два вицегубернера, генералног секретара и гувернера привремено смање на ниво предложен популистичким специјалним законом, али запослени морају наставити да добијају своју зараду као и до сада!
- Следећи кораци НБС:
 - Допис Влади РС;
 - Допис председници Скупштине и парламентарним странкама;
 - Жалба Уставном суду уколико закон буде усвојен у садашњем облику – надамо се брзом одговору из неколико разлога:
 - нови Закон о НБС (уз подршку ММФ-а и ЕЦБ) требало би да буде усвојен до краја 2009. године – од исхода одлуке Уставног суда зависиће и суштина тог закона;
 - квалитет рада институције у великој мери зависи од зарада;
 - у питању је независност институције која постоји 125 година.

Чему “лекс специјалис”?

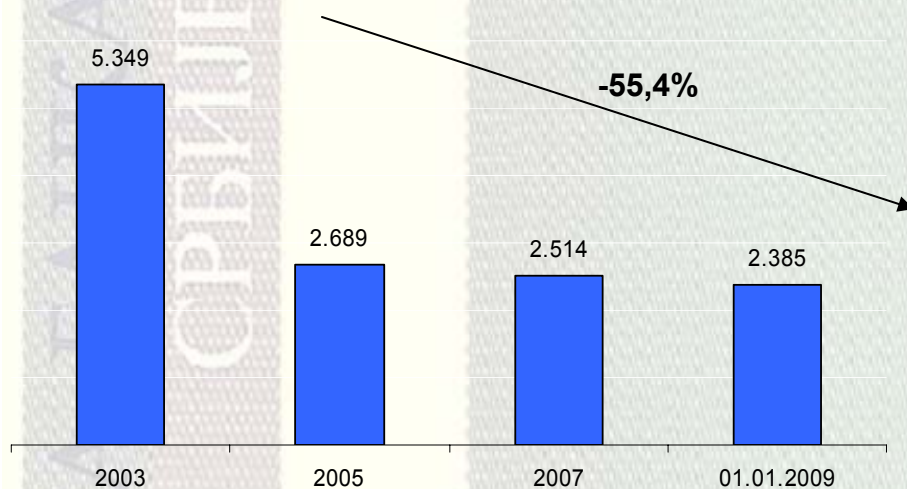
- Пословне планове јавних предузећа, агенција итд. доноси Влада Републике Србије;
- Средства за исплату запослених у већини тих институција одобрава Влада – буџет Републике Србије;
- Чланове одбора и генералне директоре поставља Влада Републике Србије;
- Влада Републике Србије већ располаже потребним инструментима, па је предлагање овог закона непотребно.

Ефекти овог “лекс специјалиса” ће бити крајње неповољни по НБС, чак и на дужи рок

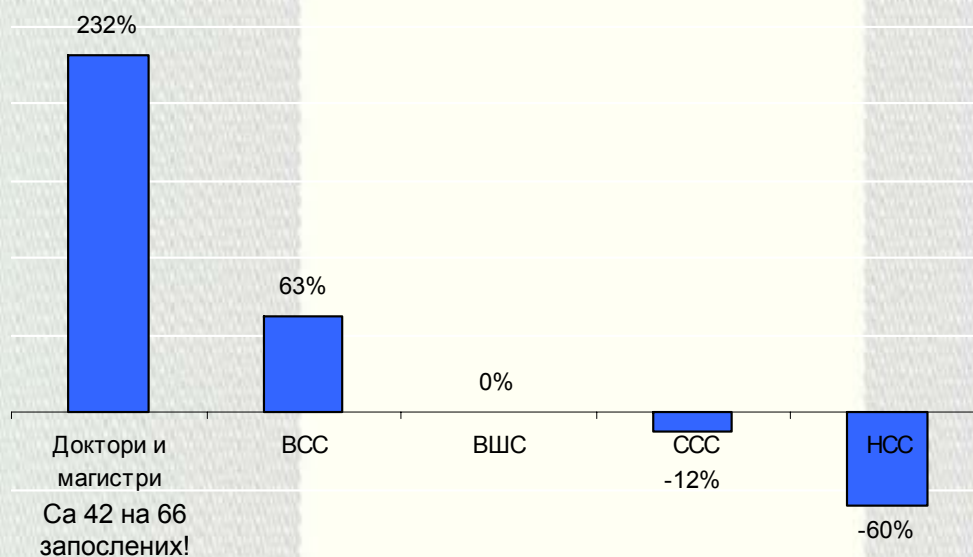
- Сви који тренутно раде и који планирају да раде у НБС треба да су свесни да их Устав и Закон о НБС неће штитити од популизма политичара;
- Сви људи на кључним позицијама у НБС су професионални кадрови, политичари нису кадрили у НБС, вицегувернери су ту већ 20 година! Ја се надам да овај закон неће натерати кадар НБС да своју професионалну каријеру потражи у приватном сектору, где и данас могу да зараде најмање двоструко више!
- Сви који реформишу биће кажњени – нерад и политичарење је важније од професионализма!

За последњих пет година знатно је промењен како број, тако и структура запослених

Кретање укупног броја запослених у НБС у периоду 1.1.2003. - 1.1.2009.

Промена учешћа у укупном броју запослених, 2003-2008.

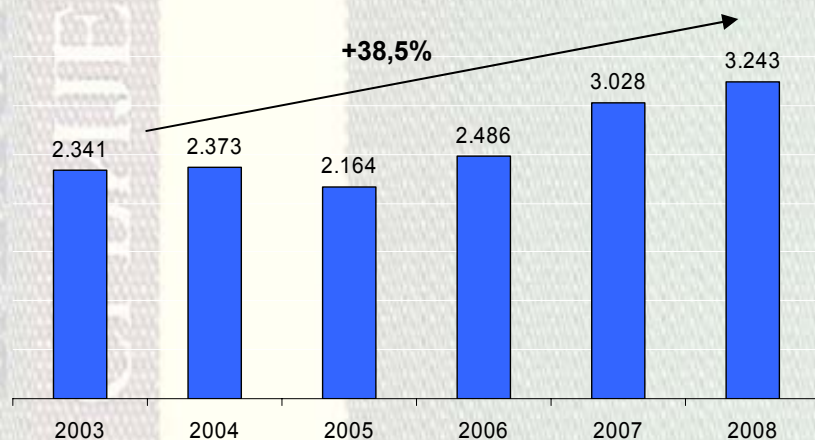

Паралелно са овим процесом:

- Преузимање додатних надлежности за надзор: а) осигуравајућих друштава, б) лизинг компанија, в) добровољних пензионих фондова;
- Увођење нове надлежности заштите потрошача;
- Производња пасоша, личних карата...
- Током протеклих пет година НБС је држави вратила 108.947,46м² пословног простора због затварања експозитура у 33 града на 172 локације.

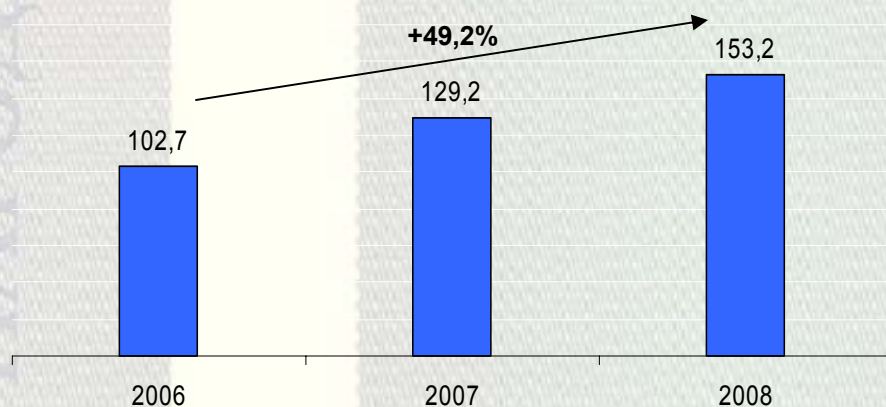
Фонд зарада у НБС се у истом временском периоду минимално повећавао

Кретања фонда за зараде (у млн РДС)

- Повећање зараде у овом периоду је било условљено променом квалификационе структуре запослених, али и напредовањем у више звање и променом посебног коефицијента у зависности од резултата рада!
- Фонд зарада запослених ће у 2009. години остати непромењен.

Кретање фонда зарада у буџету РС (млрд РСД)

Зашто Народна банка Србије производи пасоше (1/2)?

- МУП РС и фирма *Mühlbauer AG* из Немачке потписали су 19. 12. 2003. године Уговор о производњи личних карата у вредности 25 млн евра;
- НБС је 2. 2. 2007. преузела Уговор, укључујући и целокупну финансијску обавезу;
- Јануара 2008 – почетак производње личних карата (ламинација као кључни пословни процес!);
- Одлука о покретању поступка поверљиве набавке опреме и репроматеријала за производњу поликарбонатне странице пасоша, као и оснивању Центра за персонализацију пасоша, донета је 31. 10. 2007. Од шест контактираних фирми пристигле су три понуде;
- Као најповољнија, изабрана је (23. 1. 2008) понуда фирме *Mirage HS* – Словенија и њених подиспоручилаца фирми *Mühlbauer AG* и *Giesecke&Devrient* из Немачке, а уговор је потписан 6. фебруара 2008;
- Фирма *Mirage HS* је добијени уговор у целини, уз сагласност ЗИН-а, пренела на фирму *Mühlbauer AG* 7. 4. 2008. (предвиђено чланом Б-15 основног уговора). Тако фирма *Mirage* замењује своју позицију главног уговарача с фирмом *Mühlbauer* и постаје њен подизвођач.

Зашто Народна банка Србије производи пасоше (2/2)?

- Према измењеном уговору, од маја до септембара 2008. фирма *Mirage HS* је произвела око 110.000 поликарбонатних ламинираних уложака, од којих свега око 70.000 траженог квалитета. Користећи те поликарбонатне уложке, ЗИН је произвео комплетне пасошке књижице.
- Због грубог кршења кооперантског уговора, фирма *Mühlbauer AG* је, након више упозорења, 1. 10. 2008. раскинула уговор са својим кооперантом - фирмом *Mirage HS*. Раскид је обављен сагласно члану А-10 основног уговора, јер *Mirage HS* није испунио ниједну своју уговорну обавезу: а) није испоручио опрему; б) није извршио трансфер технологије и патената; в) није достигао уговорену испоруку поликарбонатних страница (уместо уговорених 3.000 дневно испоручивао је од 6.000 до 8.000 недељно); г) испоручене поликарбонатне странице су биле лошег, нестандартног квалитета;
- Од 1. 10. 2008. ЗИН, у сарадњи с фирмама *Mühlbauer AG* и *Giesecke&Devrient*, наставља комплетну производњу новог биометријског пасоша Републике Србије.
- До сада је произведено око 500.000 образаца пасоша, од чега око 70.000 има поликарбонатну страницу ламинирану у фирми *Mirage HS*.
- Законом о путним исправама (члан 26) образац путне исправе израђује се у ЗИН-у. Такође, Уговором о пословно-техничкој сарадњи од 2. 2. 2007. (члан 8) између МУП-а РС и ЗИН-а, МУП се обавезује да послове израде образаца личних карата и пасоша повери ЗИН-у.